

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ “СВЯТОГО ЛІКАРЯ” (до 150-річчя з дня народження академіка Ф.Г. Яновського)

Москаленко В.Ф., Нетяженко В.З., Свінцицький І.А.

Національний медичний університет імені О.О.Богомольця, м. Київ, Україна

Ключові слова: Ф.Г.Яновський, наукова, педагогічна і громадська діяльність, Київська терапевтична школа, Клінічне товариство студентів-медиків Імператорського університету св. Володимира

У 2010 році виповнюється 150 років з дня народження видатного вітчизняного клініциста, одного із засновників Київської терапевтичної школи і Наукового товариства студентів-медиків Імператорського університету св. Володимира академіка Феофіла Гавриловича Яновського.

Ще за життя пацієнти, учні та колеги Феофіла Яновського шанобливо називали його “святим лікарем”, що відображало щирю повагу перед його професійним авторитетом, вдячність за гуманність та людяність, цінування надзвичайної відданості праці й лікарському обов’язку [17].

Феофіл Гаврилович народився 12 червня 1860 року в селі Миньківці на Поділлі в родині службовця губернського управління. Його батько походив із славного українського роду Гоголів-Яновських. Будучи надзвичайно освіченою людиною, Гаврило Іванович намагався прищепити своїм дітям любов до праці і розвинути духовні й розумові здібності. Душевну щедрість, вміння співчувати чужому горю малеча успадкувала від матері – Ганни Матвіївни Савченкової.

У десятирічному віці Феофіл вирушив до Києва для здобуття освіти. Спочатку він навчався у 4-класовій Київській подільській прогімназії, після закінчення якої перейшов до 3-ої Київської гімназії, де поглиблено вивчав дисципліни загальноосвітнього циклу та давні мови. У 1878 році хлопець закінчив заклад із золотою медаллю і вступив на медичний факультет Імператорського університету св. Володимира [1,15].

Університет завжди славився надзвичайно потужними та відомими науковими школами. Юнакові пощастило спілкуватися та навчатися у справжніх велетнів науки: професорів В.О.Беца, Г.М.Мінха, Н.А.Хржонщевського, Є.І.Афанасьєва, К.Г.Тритшеля, які зуміли прищепити йому інтерес та любов до науки ще з студентської лави.

Студент Яновський мав дуже різносторонні інтереси, тому лише вивченням медицини не обмежувався. Він з великим натхненням відвідував лекції з політичної економії, римського права, філософії, історії, літератури, посилено вивчав німецьку, французьку та англійську мови [1].

Окремою сторінкою в студентському житті Феофіла Яновського слід назвати формування Клінічного товариства студентів-медиків. У 1881 році серед студентів медичного факультету виникла думка заснувати товариство для спільного з провідними професорами обговорення

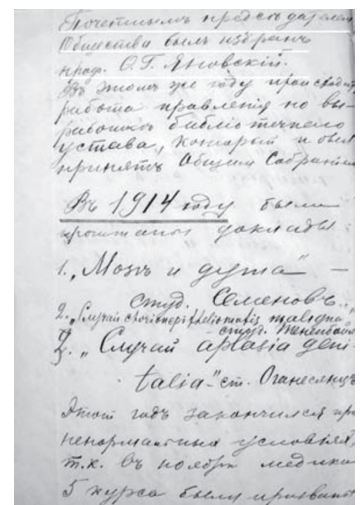
історій хвороб, з’ясування найбільш складних питань, аналізу сучасних тенденцій розвитку медичної науки.

Він разом зі своїми колегами на чолі з Олександром Киселем взяв безпосередню участь в створенні цієї молодіжної організації. Зусилля молодих медиків виявилися не даремними. Вже 26 жовтня 1881 року на зібранні студентів четвертого курсу було прийнято Положення про Клінічне товариство студентів-медиків, першим головою якого обрано Олександра Андрійовича Киселя – в майбутньому видатного педіатра, науковця та громадського діяча. Феофіл Гаврилович Яновський завжди активно підтримував членів товариства. Визнанням його заслуг перед організацією було обрання його у 1914 році пожиттєвим почесним головою [14,16].

В 1884 році талановитий юнак закінчив університет з відзнакою і був залишений для наукової роботи при кафедрі госпітальної терапії, яку очолював Карл Генріхович Тритшель. Після трьох років

Мал. 1. Студент Феофіл Яновський

Мал. 2. 1914 р. Протокол засідання Клінічного товариства студентів-медиків, на якому Ф.Г.Яновського було обрано почесним головою товариства.

роботи клінічним ординатором Феофіла Гавриловича відрядили до провідних закордонних наукових установ – інститутів Коха та Пастера – для ознайомлення з новітніми досягненнями і методами роботи в галузі бактеріології. Водночас Яновський багато часу присвячував клінікам внутрішніх хвороб Лейдена, Гергардта та Се. Повернувшись до Києва, організував першу бактеріологічну лабораторію, у якій виконав ряд наукових досліджень [18,19].

У 1889 р. вчений блискуче захистив докторську дисертацію “До біології тифозних бацил”, у якій не лише глибоко вивчив особливості тифозних паличок і умови їх існування в природі, а й знайшов способи знешкодження збудника. Ретельно виконавши дослідження, він дійшов до наступних висновків:

- пряме сонячне світло діє згубно, а розсіяне – пригнічує;
- сухість при довготривалій дії, від 10–15 й більше тижнів, руйнує їх;
- висока температура вбиває збудника, починаючи з 86°, протягом 10 хв., низька температура пригнічує, а при довготривалій дії (із замерзанням і відтаванням) може спричинити його знищення;
- природні умови життя черевнотифозних бактерій у забрудненому ґрунті дають їм змогу довго існувати [24].

У 1891 р. Ф.Г.Яновський отримав звання приват-доцента. Водночас він займається багатьма фундаментальними дисциплінами: у 1888 р. стає помічником прозектора при кафедрі фізіології, очолюваної професором С.І.Чир'євим, а в 1892 р. обирається прозектором і завідувачем лабораторії Київської міської лікарні і працює на цій посаді впродовж 7 років. Протягом цих років він удосконалював свої знання в лабораторії професора В.К.Високовича і в інститутах Західної Європи, а у 1898 р. став завідувачем терапевтичного та інфекційного відділень Олександрівської лікарні [5].

У 1904 р. вчений був обраний завідувачем госпітальної терапевтичної клініки Новоросійського університету (м. Одеса). Незважаючи на те, що Ф.Г.Яновський працював в Одесі лише рік, він вніс великий внесок до розвитку медичного факультету і медичної допомоги в місті, залишивши на багато років добру пам'ять про себе [28].

Наступного року повертається до Київського університету завідувати кафедрою лікарської діагностики. Вчений був надзвичайно вимогливим до своїх співробітників, виховуючи в них почуття високої відповідальності за кожну виконану роботу, її цілеспрямованість і практичну цінність.

У 1913 році Феофіл Гаврилович обраний завідувачем госпітальної терапевтичної клініки, в якій починав свою лікарську і наукову діяльність. Перша світова війна не могла не позначитися на роботі клініки, змусивши свого керівника багато сил і енергії віддавати організації допомоги хворим і пораненим, боротьбі проти епідемій грипу, висипного та черевного тифу, з малярією [9].

У 1919–1921 рр. за сімейними обставинами Ф.Г.Яновський жив у Криму, брав участь в організації медичного факультету при Кримському університеті. Він завідував факультетською терапевтичною клінікою, кафедрою нервових хвороб, читав курс спеціальної патології та терапії, консультував у висипнотифозних лікарнях Севастополя і Сімферополя [27].

У 1921 році був обраний завідувачем кафедри факультетської терапії Київського медичного інституту, яку і очолював до кінці свого життя [21].

Наукова та клінічна діяльність академіка Феофіла Гавриловича Яновського була багатосторонньою. Він є автором понад 60 наукових праць, присвячених розробці питань бактеріології, пульмонології, фтизіатрії, патоморфології, нефрології, клінічної інфектології, гастроентерології, санаторно-курортної справи тощо [4,8,25].

Феофіл Гаврилович глибоко і всесторонньо вивчав етіологію, патогенез, імунобіологічні процеси в організмі хворого, клініку, діагностику, лікування і профілактику туберкульозу легень. Він висунув концепцію про антагоністів цієї патології: бронхіальна астма і емфізема легень, що можуть виникнути у хворого на туберкульоз, призводять до його менш активного перебігу, при цьому нерідко виникає тенденція до розвитку фіброзу. Ф.Г.Яновський вважав за необхідне проведення санітарного нагляду з дезінфекцією приміщень після виявлення хворих на туберкульоз та їх госпіталізації, впровадив у практику збирання у спеціальні пляшечки мокротиння цих хворих. Багаторічне вивчення проблеми цієї хвороби стало підґрунтям для створення фундаментальної праці “Туберкульоз легень”.

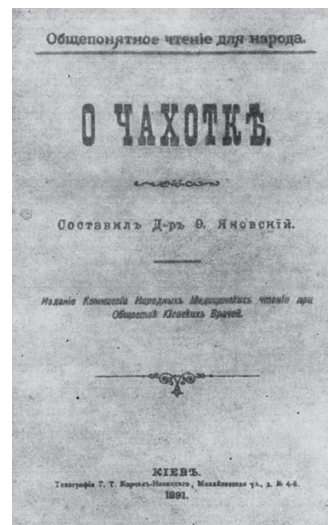
Феофіл Гаврилович був не лише видатним вченим-фтизіатром, а й чудовим організатором протитуберкульозної боротьби. В Україні академік Яновський одним з перших почав активно пропагувати заходи щодо запобігання туберкульозу, публічно виступаючи з доповідями, написав науково-популярне видання “Про сухоти”, в якому викладені питання особистої і громадської профілактики туберкульозу [2,3,11,12].

Оригінальністю і новизною позначені праці Ф.Г. Яновського з питань пульмонології, зокрема діагностики і патогенезу пневмоній та плевритів. Він вперше встановив нормальні розміри простору Траубе і відзначив, що лише великі лівобічні випоти істотно зменшують його розміри, що може бути використане при диференціації плевриту і крупозної пневмонії. Також вперше ним був описаний випадок

геморагічного інфаркту легень з виділенням бронхіальних зліпків у хворого із застійними явищами в малому колі кровообігу [8]. Спільно з професором В.К.Високовичем була доведена туберкульозна природа казеозної пневмонії [6].

Практичною цінністю вирізняється робота з розробки моделі скляного стетоскопа, верхній кінець якого має форму вушної раковини, і просто вставляється у вухо, має добру звукопровідність, легко дезінфікується, внаслідок чого підвищується якість аускультатії [12].

Важливим напрямом наукової діяльності Ф.Г.Яновського було вивчення клініки, діагностики, лікування та

Мал. 3. Науково-популярне видання “Про сухоти” (1891 рік)

дієтики хвороб нирок. Він виділив новий симптом під назвою “осовілість”, який спостерігається при гострому нефриті з явищами початкової уремії. Особливу увагу приділяв вивченню функціональної діагностики захворювань нирок, всесторонньо висвітлював це питання і поставив ряд завдань щодо її поліпшення. Вчений висунув принципово нову тактику відносно харчування ниркових хворих, що базувалася на функціональному стані нирок. Тим самим ставилося питання про раціональне розширення дієти цих хворих, що кардинальним чином змінювало існуючі положення.

Підсумки багаторічних спостережень та досліджень в галузі нефрології Ф.Г.Яновський підвів у монографії “Діагностика захворювань нирок у зв’язку з їх патологією” (1927) [7,26].

Багато робіт академіка Яновського присвячені розробці питань інфекційних хвороб. Зокрема, він описав “кон’юнктивальний симптом” при висипному тифі [30]. Вчений також надавав великого значення порушенням функції ендокринних залоз при інфекційних захворюваннях [29].

Цікавився Феофіл Гаврилович й патологією органів травлення, зокрема гнійними ангіохолітами, нервовими проносами, раком шлунка тощо [5,8].

Стаття “Клінічне значення запаху” свідчить про великий практичний досвід академіка Яновського. Він описує, окрім уринозного, своєрідний запах при уремії як прогностично неблагоприємну ознаку, а також запах “прілого сіна” при доброякісних формах туберкульозу [31].

У роботі про дерматоміозит вчений описує моменти постановки клінічного діагнозу та цінність окремих симптомів, проводить диференційну діагностику з іншими патологіями [22].

З неопублікованих робіт Ф.Г.Яновського особливої уваги заслуговують статті про І.І.Мечникова і К.Г.Тритшеля. Невідома праця про вчителя Феофіла Гавриловича, поза сумнівом, сприяє розкриттю витоків формування напряму клінічної та лікарської діяльності академіка. Обидві ці роботи не лише стосуються діяльності названих вчених, а й дають нам можливість пізнати ставлення Ф.Г.Яновського до деяких важливих питань теорії медицини, в них відбита суть його світогляду [10].

Невід’ємною частиною діяльності Ф.Г.Яновського була його педагогічна робота. Клінічні лекції професора завжди привертали увагу величезної кількості студентів-медиків і лікарів, оскільки відзначалися високою майстерністю викладу, науковою глибиною і новизною. У кожній лекції передавався великий досвід лікаря-терапевта. Студенти дізнавалися про новітні дані з внутрішньої патології і про наукові досягнення в галузі суміжних дисциплін, пов’язаних з даним захворюванням. Теоретичну частину, побудовану на аналізі фактів, він доповнював демонстрацією 1–2 хворих, взятих з домашнього прийому [9].

Однією з форм навчання були обходи хворих. Біля ліжка хворого і в наукових дослідженнях він навчав розрізняти головне та другорядне. Такий аналітичний підхід був основним методом його клінічного мислення. У науковій роботі вчений не допускав поспішних висновків. Керуючи дослідженнями своїх учнів, він дуже пильно ставився до кожної праці, що виходила з клініки.

Цікавлячись загальною підготовкою молодого лікаря, Феофіл Гаврилович проявляв і турботу про матеріальне

положення свого нового учня, клопотав про працевлаштування, про створення необхідних побутових умов. Приймаючи його в коло своєї клінічної сім’ї, академік Яновський не лише сам піклувався про залучення до повноцінного життя клініки нового члена колективу, але й умів передати цю дбайливість своїм найближчим помічникам [23].

Феофіл Гаврилович був дивовижним лікарем. У його арсеналі був чудодійний засіб, який краще за будь-які ліки діяв на хворих. Це були його любов до пацієнтів, його співчуття їх стражданням. “Ближче до хворого” – його знамените гасло керувало ним на кожному кроці і при дослідженні хворих, і при лікуванні. Після його обходу обличчя хворих світилися радістю, в палаті панувала атмосфера бадьорості, надії, упевненості в швидкому одужанні. Це була психотерапія, яка йшла з глибин його великого серця. І хворі це відчували, і між ними і “святим лікарем” встановлювався той зв’язок, який є найважливішою умовою успішного лікування [13,29].

Академік Яновський великого значення надавав і громадській роботі. Багато сил та енергії він віддав організації протитуберкульозної допомоги населенню. За активної його участі на базі міської туберкульозної лікарні був створений Київський науководослідний інститут туберкульозу і грудної хірургії, який сьогодні носить його ім’я [12].

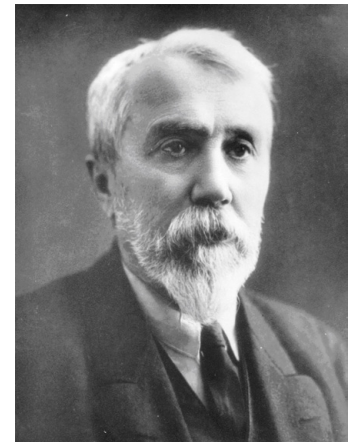
Вчений виявляв великий інтерес до курортології. Феофіл Гаврилович проявляв ініціативу в створенні спеціальної курортної комісії, одним з найважливіших завдань якої була організація кліматичних курортів в живописних околицях Києва. Комісія увійшла до складу медичного відділення Академії наук УРСР. Як її голова він закладав основи санаторно-курортної справи [12,18].

Як лікар-гуманіст Ф.Г.Яновський з перших років своєї діяльності брав активну участь в підвищенні санітарної культури населення. Будучи членом Комісії медичних народних читань, читав лекції для народу на теми: “Сифіліс”, “Про шкоду пияцтва”, “Про повітря і провітрювання”, “Грунт і вода”, “Про шкоду паління” [27].

Багато і плідно працював вчений над становленням наукових медичних товариств, організацією і проведенням терапевтичних з’їздів. У 1921 році Ф. Г. Яновський став головою Товариства київських лікарів, а з 1926 року і до кінця життя очолював Єдине наукове медичне товариство м. Києва. На I Всеукраїнському з’їзді терапевтів (1926) Феофіл Гаврилович був обраний постійним головою терапевтичних з’їздів України.

З 1923 р. Ф. Г. Яновський – член Київської міської ради. Цю високу довіру народу він використовував на користь подальшого зміцнення вітчизняної охорони здоров’я [5,18,19].

Був співредактором журналів “Лікарська справа”, “Питання онкології”, “Український медичний архів”,

Мал. 4. Академік Ф.Г. Яновський

першого видання Великої медичної енциклопедії, рецензував нову медичну літературу на прохання редакції “Російського лікаря”.

Феофіл Гаврилович виховав багато учнів, які стали відомими вченими: академіки В.М.Іванов, Б.С.Вотчал, В.Х.Василенко, професори А.М.Зюков, Ф.Я.Примаєв, Б.С.Шкляр та інші [4,27].

Мал. 5. 1926 р. Академік Ф.Г. Яновський та його учні (В.М. Іванов, А.М. Зюков, В.Х. Василенко та інші)

Обрання Ф.Г.Яновського академіком АН УРСР було визнанням його величезних заслуг у галузі медичної науки. В історії вітчизняної медицини він став першим академіком-клініцистом.

Феофіл Гаврилович був зразковим сім'янином. Разом зі своєю дружиною Ганною Вікторівною (донькою знаменитого київського архітектора Григоровича-Барського) виховав трьох дітей – Віктора, Михайла та Асю. Але, на жаль, ця сторона життя видатного клініциста оповита сумом. В 1925 р. від туберкульозу померла донька Ася. Важко переживала цю подію дружина вченого. І через два роки до душевної хвороби Ганни Вікторівни приєдналося ще й запалення легень. Витримавши 12 днів хвороби, вона померла.

Старший син Феофіла Гавриловича став професором-юристом, а молодший – архівістом і бібліографом, але їх доля також була трагічною. У 1937 р. Віктор був репресований і загинув у ГУЛАГу, Михайло виїхав за кордон і загинув у 1940 р. в Мексиці.

До останніх днів життя учений залишався вірним своєму лікарському обов'язку. 29 червня 1928 року академік Яновський мусив бути присутнім на захисті докторської дисертації свого учня І.В.Базилевича. В ніч перед захистом Феофіла Гавриловича викликали до важкого хворого. Була сильна злива і лікар, промоклий і змерзлий, повернувся від пацієнта додому лише на світанку. Під час публічного захисту дисертації академік відчув себе погано. Незважаючи на бажання його учнів перервати засідання, Феофіл Гаврилович досидів до кінця. Після оголошення вченою радою про присвоєння здобувачу докторантського ступеня вчений попросив перенести його до окремої кімнати – у нього була паралізована права половина тіла. На 5-й день хвороби розвинулася пневмонія і через кілька днів (8 липня) видатного діяча вітчизняної медичної науки не стало [1,15,17].

Смерть Феофіла Гавриловича стала справжньою трагедією для киян. Видатний клініцист і вчений професор А.П.Пелешук згадував у своїх спогадах: “Мене вразили тисячі людей, які проводжали його до Лук'янівського цвинтаря. У всіх були засмучені обличчя, багато хто плакав. Натовп ледве посувався, я чув уривки розмов: “Він врятував мого сина”, “Він не тільки лікував мене безкоштовно, але й допоміг матеріально”. Часто чулося – “свята людина”, “святий лікар”. Мені набридло плентатися у хвості, і я ящіркою почав протискатися до катафалку. За ним йшли родичі й духівництво. Я побачив і православних священників, і ксьондзів з костьолу святого Олександра, і равинів, і мулу (тоді на Татарці була мечеть). Мене ця єдність всіх конфесій та релігій спочатку здивувала, бо я знав, що Феофіл Гаврилович – українець, православний, а потім вкрай зворушила і глибоко запала до серця” [2,20].

Ф.Г.Яновський зайняв гідне місце серед подвижників вітчизняної медицини. Це якнайкраще визначає життя й діяльність вченого, лікаря і громадянина, підсумки пройденого ним шляху [9].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аронов Г.Е. Феофил Гаврилович Яновский [Текст] / Г.Е.Аронов. – К.: Наукова думка, 1988. – 144 с.
2. Аронов Г.Ю. Легенди і бувальщина київської медицини (люди, факти, події, документи) [Текст] / Г.Ю.Аронов, А.П.Пелешук. – К.: Століття, 2001. – 304 с.
3. Баренбойм А.М. Академик Феофил Гаврилович Яновский как фтизиатр [Текст] / А.М.Баренбойм. – К.: Госмедиздат УССР, 1956. – 73 с.
4. Бурчинский Г.И. Киевская школа терапевтов (к 150-летию Киевского медицинского института) [Текст] / Г.И.Бурчинский, В.Г.Передерий. – К.: Вища школа, 1991. – 115 с.
5. Бурчинский Г.И. Феофил Гаврилович Яновский [Текст] / Г.И. Бурчинский // Клиническая медицина. – 1979. – №1. – С. 117-120.
6. Высокович В.К. К симптоматологии и патогенезу туберкулезной пневмонии [Текст] / В.К.Высокович, Ф.Г.Яновский. – К., 1901. – 15 с.
7. Зюков А.М. Феофил Гаврилович Яновский как нефролог [Текст] / А.М.Зюков // Одесский медицинский журнал. – 1929. – №1. – С. 5-7.
8. Иванов В.Н. Академик Феофил Гаврилович Яновский (к 30-летию со дня смерти) [Текст] / В.Н.Иванов // Терапевтический архив. – 1959. – №3. – С. 3-8.

Мал. 6. Пам'ятник Ф.Г.Яновському в Національному інституті фтизіатрії та пульмонології НАМН України

9. Липкань А.С. Ф.Г.Яновський (Видатні вітчизняні вчені-медики) [Текст] / А.С.Липкань. – К.: здоров'я, 1974. – 54 с.
10. Лыпкань А.Е. Неизвестные страницы научного наследия академика Ф.Г.Яновского [Текст] / А.Е.Лыпкань // Врачебное дело. – 1967. – №11. – С. 113-115.
11. Магазаник М.Л. Ф.Г.Яновский как фтизиатр [Текст] / М.Л.Магазаник // Проблемы туберкулеза. – 1952. – №6. – С. 50-56.
12. Мамолат А.С. Академик Ф.Г.Яновский и его вклад в развитие отечественной фтизиатрии (к 125-летию со дня рождения) [Текст] / А.С.Мамолат, Н.С.Пилипчук, Л.И.Жуковский // Проблемы туберкулеза. – 1986. – №5. – С. 70-72.
13. Маринджа Л. Феофил Яновский. “Врачебная совесть” г. Киева начала XX века [Текст] / Л.Маринджа // здоров'я України. – 2009. – №6. – С. 68.
14. Москаленко В.Ф. Студентське наукове товариство імені О.А.Киселя: становлення, сучасність, перспективи [Текст] / В.Ф.Москаленко, В.Г.Коляденко, Я.В.Цехмістер, В.З.Нетяженко, В.В.Короленко // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2007. – №1-2. – С. 8-12.
15. Москаленко Д. Девіз Феофіла Яновського – щонайближче до хворого [Текст] / Д.Москаленко // здоров'я України. – 2005. – №1. – С. 72.
16. Нетяженко В.З. Историчний шлях та сучасність Студентського наукового товариства імені О.А.Киселя [Текст] / В.З.Нетяженко, П.В.Лапін // Науковий вісник Національного медичного університету імені О.О.Богомольця. – 2006. – №3. – С. 216-227.
17. Пасько І.В. Морально-етичні аспекти наукової школи академіка Ф.Г.Яновського [Текст] / І.В.Пасько // Військова медицина України. – 2004. – №4. – С. 94-97.
18. Пелещук А.П. Академик АН УССР профессор Ф.Г.Яновский [Текст] / А.П.Пелещук, Л.И.Жуковский // Клиническая медицина. – 1987. – №7. – С. 144-146.
19. Пелещук А.П. Академик Феофил Гаврилович Яновский (к 125-летию со дня рождения) [Текст] / А.П.Пелещук, Л.И.Жуковский // Врачебное дело. – 1985. – №12. – С. 102-104.
20. Пелещук А.П. Спогади київського професора медицини [Текст] / А.П.Пелещук. – К.: Наукова думка, 2003. – 96 с.
21. Передерий В.Г. Настоящие врачи (Из истории кафедры факультетской терапии №1 Национального медицинского университета) [Текст] / В.Г.Передерий, В.П.Шупулин. – К., 2001. – 168 с.
22. Примак Ф.Я. Влияние Ф.Г.Яновского на развитие учения о коллагенозах [Текст] / Ф.Я.Примак // Врачебное дело. – 1979. – №1. – С. 118-120.
23. Примак Ф.Я. Феофил Гаврилович Яновский как педагог [Текст] / Ф.Я.Примак // Врачебное дело. – 1961. – №9. – С. 143-145.
24. Приходько А.М. Наукова спадщина академіка Феофіла Гавриловича Яновського (до 150-річчя від дня народження) [Електронний ресурс]. Режим доступу: [ftp://ftp1.ifp.kiev.ua/original/2010/prihodko2010.pdf](http://ftp1.ifp.kiev.ua/original/2010/prihodko2010.pdf)
25. Приходько А.М. Сторінки життя і діяльності Феофіла Гавриловича Яновського (до 150-річчя від дня народження Ф.Г.Яновського) [Текст] / А.М.Приходько // Український медичний часопис. – 2010. – №4. – С. 100-102.
26. Ревуцкий Е.Л. Академик Феофил Гаврилович Яновский [Текст] / Е.Л.Ревуцкий, А.Е.Лыпкань // Врачебное дело. – 1978. – №11. – С. 140-145.
27. Слепуха И.М. Научная и педагогическая деятельность академика Ф.Г.Яновского [Текст] / И.М.Слепуха, В.Г.Мясников // Врачебное дело. – 1991. – №5. – С. 113-116.
28. Ставраки В. Светлой памяти дорогого учителя академика Ф.Г.Яновского [Текст] / В.Ставраки // Одесский медицинский журнал. – 1929. – №1. – С. 1-4.
29. Шкляр Б.С. Воспоминания об академике Ф.Г.Яновском (к 100-летию со дня рождения) [Текст] / Б.С.Шкляр // Клиническая медицина. – 1961. – №1. – С. 3-8.
30. Яновский Ф.Г. К семиотике и диагностике сыпного тифа [Текст] / Ф.Г.Яновский // Врачебное дело. – 1922. – №7-8. – С. 131-139.
31. Яновский Ф.Г. Клиническое значение запаха [Текст] / Ф.Г.Яновский // Врачебное дело. – 1925. – №7. – С. 549-556.

**ЖИЗНЕННЫЙ ПУТЬ “СВЯТОГО ДОКТОРА”
(к 150-летию со дня рождения академика
Ф.Г. Яновского)**

В.Ф. Москаленко, В.З. Нетяженко, И.А. Свинцицкий
Национальный медицинский университет
имени А.А.Богомольца, г. Киев, Украина

Резюме. Статья посвящена освещению жизненного пути, научной, педагогической и общественной деятельности выдающегося отечественного клинициста, одного из основателей Киевской терапевтической школы и Научного общества студентов-медиков Императорского университета св. Владимира академика Феофила Гавриловича Яновского.

Ключевые слова: Ф.Г.Яновский, научная, педагогическая и общественная деятельность, Киевская терапевтическая школа, Клиническое общество студентов-медиков Императорского университета св. Владимира.

**“SAINT PHYSICIAN’S” WAY
(To the 150 anniversary from the date of a birth
of academician Feofil Yanovskyi)**

V.Moskalenko, V.Netiazhenko, I.Svitsitskiyi
National O.O.Bohomolets Medical University,
Kyiv, Ukraine

Summary. Article is dedicated to coverage of life, scientific, pedagogical and public work of outstanding physician, one of founders of Kyiv therapeutic school and Clinical Society of Medical Students of Imperial St. Volodymyr University academician Feofil Yanovskyi.

Keywords: Feofil Yanovskyi, scientific, pedagogical and public work, Kyiv therapeutic school, Clinical Society of Medical Students of Imperial St. Volodymyr University.